

Jan Ahlin
Gunilla Enhörning
Björn Linn

referat

ARKITEKTURFORSKNING

– problem och perspektiv

En konferens anordnad av Riksbankens Jubileumsfond

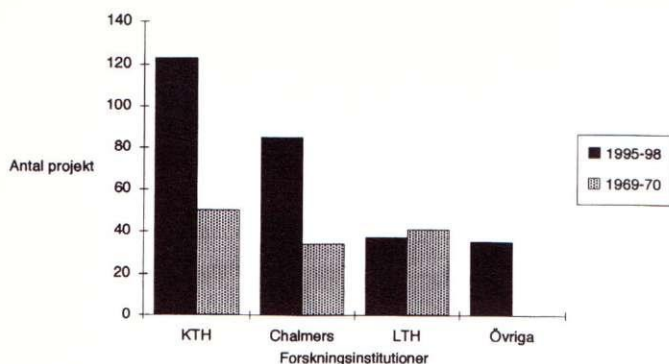
Arkitekturforskningen handlar om den byggda miljön och dess egenskaper samt de processer som skapar, upprätthåller och utvecklar denna. Denna beskrivning eller definition passar också det som kallas byggforskning, byggnadsforskning eller bebyggelseforskning. Vad som skiljer arkitekturforskning från dessa är att arkitekturforskningen också innefattar den konstnärliga aspekten på bebyggelsen, vilket inte är självklart när det gäller byggforskning m. m.

Den byggda miljön formas av en mängd sociala processer varav arkitektarbetet är en. Arkitekturforskningens målgrupp är alla de aktörer som bidrar till att forma den byggda miljön. De olika aktörerna har olika möjligheter att påverka. Arkitekterna är en grupp. Vilken vikt olika grupper har är svårt att säga, eftersom de sammantagna processer som skapar, upprätthåller och utvecklar den byggda miljön är synnerligen komplexa. Många förhållanden som påverkar bebyggelsen är närmast strukturberoende och ligger därmed utanför aktörernas påverkansmöjligheter. Detta gäller politiska (tidigare i stor utsträckning även religiösa) förhållanden, kultur, ägarförhållanden, kapitalackumulation, tekniknivå, relativa priser på material, arbetskraft och transporter m. m. Byggandet påverkas alltid av dessa kulturella och socio-ekonomiska

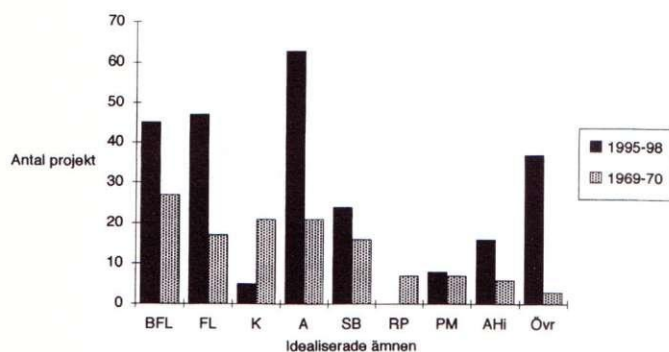
förhållanden vare sig vi vill det eller inte. Därför är arkitekturen en av de kulturyttringar som bäst speglar samhället vid olika tidpunkter.

Konferensen

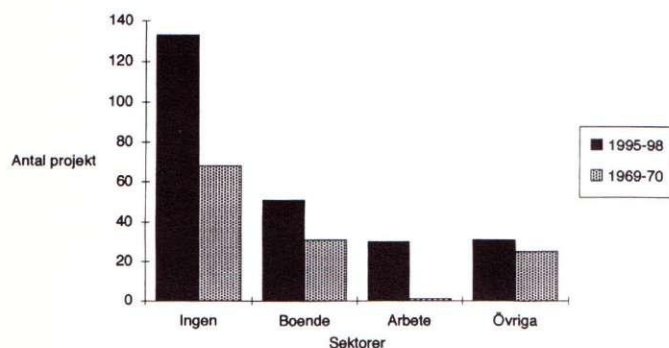
Konferensen om arkitekturforskning den 18 februari 1999 var särskilt angelägen med tanke på det av regeringen nyligen framlagda programmet för arkitektur, formgivning och design, som förebådar en nationell satsning för att höja kvalitén inom dessa områden. Vilken roll kan forskning spela för att främja dessa syften? Konferensen samlade de närmast berörda intressenterna kring den förhållandevis snäva verksamhet som idag utgörs av det som kallas arkitektur-, stadsbyggnads- och landskapsplaneringsforskning. Tre huvudkategorier av närmast berörda intressenter kan urskiljas, nämligen *forskningsfinansiärer*, *forskningsanvändare* och *forskningsproducenter*. Redan denna kategorisering kan ge upphov till vissa reflektioner. Uppdelningen i skilda finansiärer och användare av forskningen antyder att det är fråga om att tillfredsställa ett långsiktigt kunskapsbehov som är större än de enskilda företagens och myndigheternas behov och ligger utanför deras möjligheter att finansiera inom den

Antal forskningsprojekt vid inventering av arkitekturforskning 1995-98 resp. 1969/70.

Arkitekturskolornas forskning 1995-98 resp. 1969/70 fördelad på idealiserade ämnen.

Arkitekturskolornas forskning 1995-98 resp. 1969/70 fördelad på planering för olika verksamheter (sektorer).

normala verksamheten. Uppdelningen på skilda producenter och användare antyder en möjlig intresseomsättning – och definitivt kommunikationssvårigheter – mellan dessa.

Riksbankens Jubileumsfond ordnade konferensen som ett led i sitt intresse för ämnesområdet konst och gestaltning, där arkitekturen särskilt uppmärksammats. Bland forskningsfinansiärerna återfinns också Byggforskningsrådet – den gamla finansiären inom byggforskning – under senare år drabbat av rejäla nedskärningar och nästan ständigt nedläggningshotat, samt Stiftelsen ARKUS, som delvis finansieras av Byggforskningsrådet och har en särskild inriktning på de projekterande arkitekternas kunskapsbehov.

Bland forskningsanvändare finns myndigheter, byggherrar, projekterande arkitekter m. fl.

Bland forskningsproducenter finns de tre arkitekturskolorna vid de tekniska högskolorna, universitet, forskningsinstitut och Arkitekturmuseet. Här kan också informations-sidan räknas in.

Utgångspunkt för konferensen var den inventering och utredning beträffande arkitekturforskning som Riksbankens Jubileumsfond beställt av Chalmers. Beträffande den bild av forskningen, som framträder av inventeringen är följande värt att framhållas.

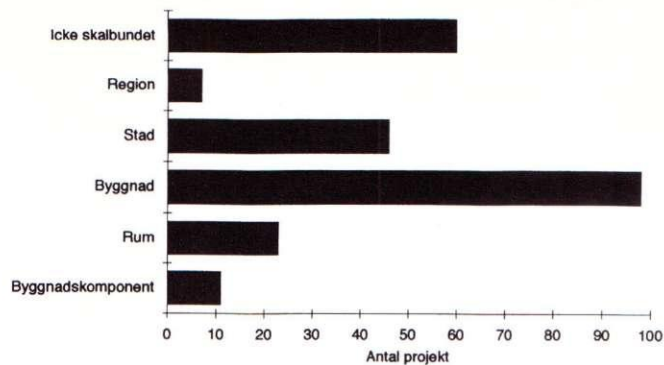
När det gäller forskning för olika verksamheter dominerade för knappt trettio år sedan boendeforskningen. (Jämförelser med 1970 är möjliga tack vare en tidigare inventering.) *Boendet* har fortfarande störst antal projekt, men forskningen om *arbetslivets bebyggelse* har ökat kraftigt sedan 1970. Forskning utan inriktning på någon speciell verksamhet har ökat allra mest.

Tyngdpunkten hos arkitekturskolornas forskning ligger på *byggnadsnivå* till skillnad från universitetens, där tyngdpunkten ligger på *stadsbyggnadsnivå*.

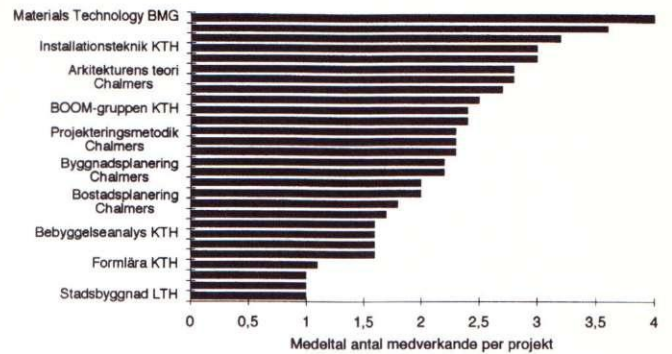
Vid universiteten dominerar *enpersonsprojekt*, vilket hänger samman med en forskningstradition som sedan länge funnits där.

Beskrivningskategorierna för forskningen har delvis tagits fram i syfte att kunna identifiera eftersatta områden, dvs. sådana områden där det finns stora behov, men där det bedrivs föga forskning.

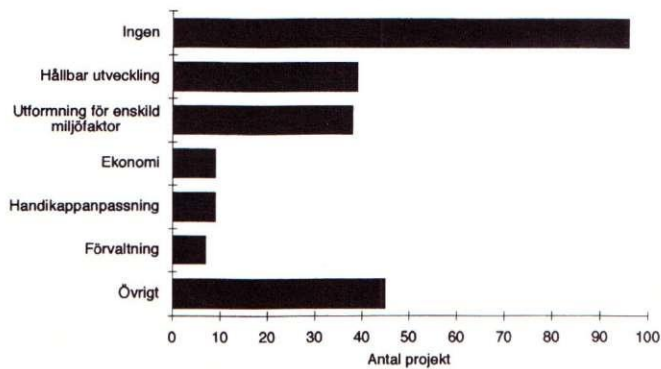
Beträffande plannivå kan framhållas att de värsta misstagen under 1900-talet vad det gäller den fysiska miljöplaneringen knappast rör utformningen av enskilda byggnader eller deras interiörer. De största missförhållandena finns förmodligen

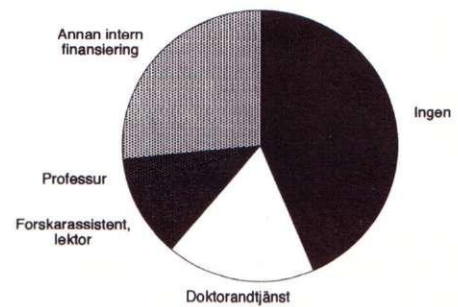
Arkitekturskolornas forskning 1995–98 fördelad på olika plannivåer.

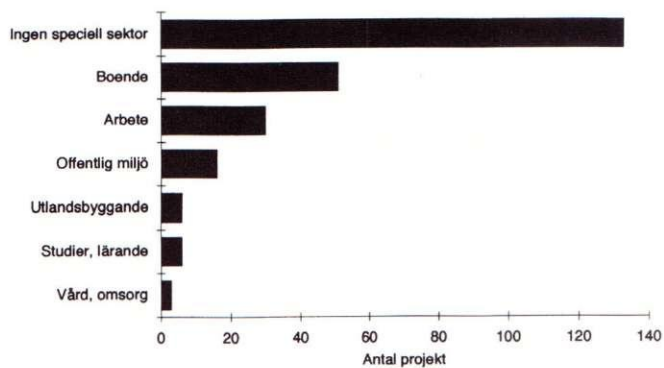
Medeltal antal medverkande forskare per projekt vid olika avdelningar/enheter.

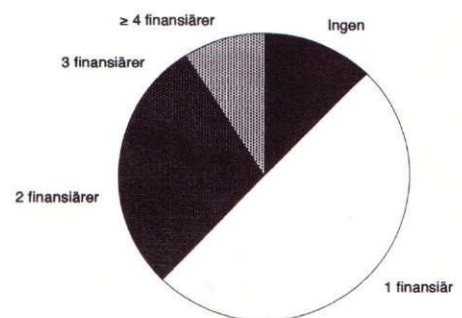
Arkitekturskolornas forskning 1995–98 fördelad på olika aspekter.

Arkitekturskolornas forskning 1995–98 med avseende på intern finansiering.

Arkitekturskolornas forskning 1995–98 fördelad på olika sektorer.

Arkitekturskolornas forskning 1995–98 med avseende på extern finansiering.

på stadsbyggnads- och landskapsplaneringsnivå, vilka kan utpekade som angelägna eftersatta områden.

När det gäller planering för olika verksamheter är givetvis planering för boende viktigt, men detta är knappast ett eftersatt område. Eftersatta områden är däremot planering för arbete, offentlig miljö, miljöer för studier och lärande samt vård.

Beträffande forskningens inriktning förespråkade utredningen en *idiografisk* inriktning som komplement till den *nomotetiska*, som präglad mycket av 1900-talet genom en dominerande inriktning på att ta fram kunskap för "masslösningar".* Innebörden av detta är att den väg till högre kvalitet som nu känns mest aktuell är att noggrant undersöka förhållandena i varje specifik kontext och ta dessa till utgångspunkt för skräddarsydda lösningar.

När det gäller arbetsform för forskningen pläderade utredningen för utveckling av grupparbetsformer.

Vad beträffar forskningsfinansiering förespråkades samverkan mellan intern och extern finansiering. Den interna finansieringen behövs för forskarnas långsiktiga anställningstrygghet. Den externa behövs för stimulansen av att någon utanför högskolevärlden efterfrågar forskningen.

Riksbankens Jubileumsfond har genom den kulturvetenskapliga donationen tillfört en ny möjlighet att stödja forskning som kan främja konst och gestaltning. Inom detta område har arkitektur, stadsbyggnad och landskapsplanering identifierats som viktiga insatsområden. Dan Brändström framhöll att det behövs en förändring av systemet massutbildning plus forskning. Arbetsfördelningen bland universiteten måste öka t. ex. så att något program endast finns vid en högskola. Kraven på att högskolorna måste ta ansvar och medfinansiera kommer att öka framöver.

Byggeforskningsrådet (BFR) tillhör sedan den 1 januari 1999 Miljödepartementet. Tidigare har man haft 200 milj. per år för att stödja byggforskning, men detta minskades och nu finns ca. 150 milj. för BFR att fördela. Man kommer nu in i *Forskning 2000*, som återigen ifrågasätter BFR. På BFR upplevs det mycket problematiskt att man på grund av den osäkra situationen bara kan ge anslag för korta tidsperioder.

* Den tyske filosofen Wilhelm Windelband delade in *erfarenhetsvetenskaperna*, dvs. vetenskaperna om den yttre verkligheten, i lagvetenskaper eller *nomotetiska* vetenskaper och händelsevetenskaper eller *idiografiska* vetenskaper. De förra handlar om det generella som alltid är – de senare om det unika, som bara inträffar en gång.

Målsättning från januari -99:

Byggeforskningsrådet skall stödja satsningar på forskning och utveckling som främjar den byggda miljöns långsiktiga hållbarhet och *kvalitet*

(till skillnad från tidigare angivna *kostnadseffektivitet*).

BFR har länge stött arkitekturforskning med ca. 7–10 milj. per år. Stöd ges till: arkitekturmetodik, projektering; arkitekturhistoria; bostäder: funktioner/utformning/inflytande; arbetsplatser, dito; stadsbyggnad, dito; särskilda brukargrupper; ljus och färg; natur och landskap; informationsinsatser, bl. a. böcker.

Enhetschef Margareta Gavatin angav att det finns behov av en forskning där delar sammanställs till syntes/helhet; arkitekturarbete utmynnar i dialog/process och projekt resulterar i program.

BFR håller på att frånga stöd till enstaka projekt. I stället vill man stödja samlade program/projekt, t. ex. Staden som livsmiljö, och Den uthålliga staden.

BFR ska stödja projekt med inriktning mot: utveckling av samhällsplaneringen för att nå samordning och en hållbar utveckling; hållbarhet i stadsutveckling, boende och byggande; förbättrad kvalitetssäkring i plan-, bygg- och förvaltningsprocessen; effektivare användning av energi och andra naturresurser i byggnader och byggd miljö; förbättrad inomhusmiljö.

Stödet bör samordnas internationellt (bl. a. med EU:s femte ramprogram), med statliga finansörer (bl. a. stiftelserna) och med branschen (bl. a. AI och ARKUS).

Planerade framtida insatsområden för BFR är bl. a. Det sunda huset – del 2, Stadens sociala och kulturella hållbarhet (vilket tidigare varit eftersatt) samt Regional utvecklingsplanering.

Vad beträffar användarperspektivet på forskningen företrädde detta vid konferensen av en byggherrerepresentant och en representant för ett projekterande arkitekt- och ingenjörsföretag. Byggherreperspektivet formulerades av Karin Wiklund, tidigare verkställande direktör för Stockholms Kooperativa Bostadsförening. Hon bidrog med exempel på flera angelägna områden för forskning:

Vilka hälsofarliga metoder och material kommer efter flytspackel, asbest och PCB? Hur kommer det sig att vi målar plåttaken med färg som flagnar efter några år? Bostäderna blir i framtiden arbetsplats, sjukhem, skola etc. Hur rustar vi oss för det? IT ska

föras in i byggherre- och förvaltarledet – kan projektörerna, som ligger först i spåret, hjälpa till? Vilka forskar om t. ex. stadsplaneeffekterna av att elfordonen blir allt vanligare i de större städerna i ett 10–15-årsperspektiv? Kan ytterligare uppmärksamhet ägnas en god ljudmiljö, som är bland det mest uppskattade av de boende? Hur kan vi praktiker ta till oss forskningsresultat? Varför har vi inte en livligare arkitekturkritik och -debatt, i synnerhet som den stora allmänheten är så intresserad av hus och byggd miljö?

Dessa exempel antyder mångfalden av forskningsområden. Men frågan blir, hur får branschen nytta av resultaten? Behov finns att både utveckla forskningsmetoderna, gärna tvärdisciplinära, och metoderna för att göra forskningsresultaten tillgängliga. Det behövs flera vetenskapsjournalister inom det här området.

Karin Wiklund undrade hur lärare bär sig åt för att hålla sig à jour med detta vida forskningsfält för att förmedla det till studenterna och ville dessutom gå ett steg längre. Arkitekturbildning skulle kunna utvecklas till ett både intresseväckande och nyttigt ämne inom grundskolan, gymnasiet och museerna, dvs. finnas under hela skolutbildningen. Arkitekturmuseets bildningsverksamhet är framgångsrik, men utveckling av metoderna för att möta publiken behövs.

Professor Örjan Wikforss från FFNS Arkitekter underströk att arkitekturforskningen borde utgå ifrån frågeställningar som uppstår i praktiken i en föränderlig omvärld. Forskarna ska leverera angelägen, pålitlig, ny kunskap i en form som låter sig omsättas i praktiken. Mycket av forskningen används av praktiker, trots den är tung och ibland svår att ta till sig.

Ett dilemma är att även när forskarna hämtar forskningsuppgifter från praktiken så lämnar de inte tillbaka den vunna kunskapen till praktikerna. Arkitekturforskningen levererar mestadels sina resultat till den akademiska världen, med undantag för ARKUS, som ser till att resultaten presenteras i ”läckra” böcker.

Felet med viss arkitekturforskning är att den har bedrivits i en innesluten värld, styrts av förhärskande ideologier och inte varit tillräckligt fördomsfri och nydanande. Den måste överraska mer! Snart baseras all arkitekturforskning på samma referenser! Var finns det originella i forskningen, undrade han. Det lokala? Det annorlunda? Han ansåg felet

vara att forskningen utförs av doktorander och efterlyste mer seniorforskning.

Arkitektföretag kan mycket väl vara mottagare av forskningsresultat, påstod Örjan Wikforss och tog FFNS som exempel. Här har man en särskild strategi för kompetensutveckling, såsom ämnesansvariga arkitekter som förmedlar kunskap om olika områden t. ex. GIS i samhällsplaneringen, sjuka hus-problematiken, arkitekturseminarier t. ex. om städers periferi, om ljud och ”Arkitektur till lunch”. Vidare har man Årets projekt – intern arkitekturtävling, en forskningsstiftelse, ett miljöråd och kursverksamhet. New Generation innebär att unga arkitekter introduceras enligt ett särskilt program. FFNS-skolan leds av en disputerad forskare och använder aktivt intranet för att stärka medarbetarnas kompetens.

Projekterande arkitekter efterfrågar framförallt två olika slag av kunskaper. Å ena sidan förståelseinriktad kunskap såsom nutidshistoria, arkitektur- och designteori, sambandet mellan arkitektur och konstruktion, byggnadsindustrins struktur och drivkrafter. Å andra sidan handlingsinriktad kunskap, vilken medför studier av de verksamheter arkitekturen ska betjäna. Hur ser morgondagens sjukvård och laboratorier ut? Vi arbetar, handlar och utbildar oss via nätet och detta kommer att påverka utbildningen. Hur ser framtidens skola ut? Bilden är inte självklar. – Det snabbaste och enklaste sättet att sätta sig in i ett byggnadsprogram är att titta på hur andra har löst uppgiften. Ett problem är emellertid att dokumentationen av byggandet i tidskrifter presenteras 5–10 år efter det att programförutsättningarna var aktuella. – Ny, djup kunskap om vård, omsorg och lärande kan ge formande faktorer för en ny arkitektur.

Örjan Wikforss ville också fästa uppmärksamheten på förhållandet mellan natur och arkitektur: hus och trädgårdar måste formas i harmoni med naturen. Det naturgivna måste planeras och förvaltas.

Vad beträffar producentperspektivet på forskningen belystes detta från tre utgångspunkter: möjligheterna att leda forskning och utveckla bra forskningsmiljöer, forskarnas arbetsvillkor samt möjligheterna att ”nä ut” med forskningen.

Hans Allan Löfberg, prefekt vid KTH Byggd Miljö Gävle, inledde med frågan: ”Vad kännetecknar en bra forskning?” Svaret blev kvalificerad personal med god kunskap inom sitt område, bra kontakter med omvärlden och med folk i angränsande discipliner. Man behöver vara flera för att an-

gripa problem på ett bra sätt. Forskarna kan gärna ha olika vetenskaplig bakgrund och vara seniorforskare. Idealet är när kunskap byggs upp under lång tid; man lär sig hur problem ska formuleras och angripas och var kunskap eventuellt redan finns.

Vad är forskningsvärt och forskningsbart och vem finansierar mångvetenskaplig forskning? Man ramlar ofta mellan stolarna när det gäller att söka hos råden. Det kan t. ex. inträffa att två råd tycker ett projekt är bra men inget av dem beviljar ändå något anslag. Svårt att få långsiktiga projekt finansierade. Ett stort problem är att allt för mycket tid går åt till att söka anslag. Stora fältstudier behövs men kostar mycket pengar liksom driftskostnader för laboratorier. Finns redan data som kan utnyttjas? Var finns då relevanta databaser? – Kunskapscentrum för förvaltning av den byggda miljön diskuteras mellan BFR och KK-stiftelsen. Täta kontakter med praktiken i vid mening är viktiga.

Det finns en fara i att bara ha gamla forskare eftersom de kan stelna i sina egna värderingar och hålla fast vid gamla spår när nya behov och intresseförskjutningar kräver en anpassning. Unga forskare behövs som komplement.

Inom byggforskning är det nödvändigt att arbeta i grupp med forskare av olika bakgrund. Man kan därigenom hitta intressanta nya angreppssätt och utveckla nya metoder. – Vid Byggd Miljö Gävle finns olika kompetenser, men ofta behövs samverkan mellan avdelningarna och med forskargrupper utanför.

Att leda forskningen innebär för Hans Allan Löfberg bl. a. att informera utåt, utnyttja kompetenserna, ha kontroll över ekonomin, fördela basresurser och stimulera till internationella kontakter.

Professorer har ett stort ansvar för att dra in pengar. Mer långsiktighet i ekonomin skulle ge lugn och ro. Tyvärr kolliderar ofta forskningsarbetet med den egna meriteringen. Ämnesföreträdarna ska leda och handleda forskarstuderande, men också vara med aktivt i forskningen och inte behöva ägna all tid åt att söka pengar.

Docent Gudrun Linn, tidigare externfinansierad forskare vid Chalmers, framhöll att de externfinansierade forskarna saknar basfinansiering från arbetsgivaren – de externa anslagen är enda finansieringen. Den externfinansierade forskaren är därför beroende av forskningsråd och andra finansiärer och utlämnad åt remissinstansernas bedömningar. Här kan det brista i remissinstansernas opartiskhet. Mycket

hänger också på forskningsrådets handläggning – det krävs stor insikt och kompetens hos handläggarna. Stora organisationer tycks ha större möjligheter att få anslag än enskilda forskare.

Finansieringen blir ofta kortsiktig och nedbantad. Forskaren lever därför under återkommande hot om att bli uppsagd. Ofta kräver en ansökan flera veckors arbete. Mycket tid läggs ned på ansökningar som sedan avslås. Det är ett ineffektivt, destruktivt system, som mest liknar ett lotteri och är ett oerhört slöseri med högre utbildning.

Det positiva med att vara forskare är att man kan ta fram kunskap som bidrar till att förbättra samhället. Men det personliga priset är högt – forskartillvaron är osäker och stressig och arbetet är dåligt betalt. ”Är det egentligen riktigt klokt att arbeta som externfinansierad forskare?” undrade Gudrun Linn.

Docent Ingela Blomberg arbetar i BOOM-gruppen vid Arkitektur KTH tillsammans med bl. a. Sonja Vidén. Under många år har de båda arbetat med anslag från BFR, vilket fungerat alldeles utmärkt. Resultatet av arbetet har redovisats i olika skrifter, t. ex. Hur man renoverar lägenhetsdörrar.

Då kravet på samfinansiering ställdes blev situationen förändrad. Processen att söka pengar är mycket tidsödande. BFR kräver att forskarna är anställda vid en högskola, men samtidigt har högskolan inga medel för forskarna.

BOOM-gruppen har många arbetsuppgifter som skulle passa för doktorander, men eftersom det måste finnas finansiering för doktorandens *hela* studietid kan de inte ha någon alls.

Ingela Blomberg ville varna för samfinansiering, eftersom det ibland kan bli nödvändigt att utvärdera klienter. Till sist betonade hon att anslagna medel måste räcka till ansökan, dvs. förberedelseiden, projektet plus att föra ut resultatet.

Finn Werne, professor vid LTH, framhöll att han själv hade lång erfarenhet av att *inte* nå ut med sin forskning. Det innebär en frustration att aldrig nå ut tillräckligt.

Men att forskaren är inne och skall nå ut är kanske fel. I stället är forskaren den som är fri jämfört med yrkeslivet, som är mera bundet. Så det handlar mera om att forskaren skall nå in i de gamla sega strukturerna.

Föreligger det egentligen något problem? – Hela tiden har man sagt att vi måste nå ut, sett ur sektorsmodellens nyttoperspektiv. Men detta är ett bedrägligt sätt att resonera. Frågan är fel ställd.

Kanske är inte det viktigaste att nå ut.

Finn Werne var en av dem som var med och startade tidskriften *Nordisk Arkitekturforskning* på 1980-talet. Syftet med detta var inte i första hand att nå ut, utan att höja kvaliteten i arkitekturforskningen och skapa ett forum för arkitekturforskarna.

Kommentarer

Aldrig tidigare har det byggts eller byggts om så mycket som under efterkrigstiden. Nu har vi återgått till en mer normal situation. En omprogrammering pågår av både systemen och tänkandet. Men mycket av de gamla synsätten finns fortfarande kvar.

Forskningsområdet är mycket stort bland annat beroende av att olika professioner bidrar; det finns mycket forskning som kan sorteras in under arkitekturforskning. Det vore önskvärt att få en helhetsbild, men hur uppnår man detta? Området präglas av en sorts ”teoriinsufficiens”, som omöjliggör ett greppande av helheten.

Forskningen måste alltid ha en viss konkretion och en viss bredd, dvs. omfatta förhållanden som kan förefalla ligga ganska långt från den byggda miljön. Förnyelse sker ofta i periferin, men kärnan, dvs. planering och utformning av den byggda miljön, måste alltid finnas med. Forskningen måste också få en tydligare koppling till utbildningen.

Beträffande finansieringen av forskningen framkom att basfinansiering från lärosätena måste finnas för forskarnas grundläggande trygghet med anslag från externa finansiärer för social stimulans. En dialog om forskningens finansiering måste föras inte bara med anslagsgivande organisationer utan också med högskolorna, som i högre grad måste ta sitt medansvar. Till detta sammanhang hör också att forskare med fasta tjänster i större utsträckning ska kunna avsätta tid för forskning.

Sedan en tid tillbaka har allmänhetens engagemang i arkitektur ökat påtagligt. Det är därför viktigare än någonsin att nå ut med arkitekturforskningen. Vi behöver inte gå raka vägen utan kan gå via utbildnings- och kulturinstitutioner. Detta måste börja redan i grundskolan. Men då måste vi samtidigt poängtera att arkitekturens fundamentala betydelse inte bara handlar om glassiga nyskapelser och kända arkitekters verk. Vissa journalister verkar försöka ha en ambition att lära ut vilken arkitektur man bör tycka om. Människors relation till rum, bebyggelse och arkitektur är

kanske större än den enskilda människan är medveten om. Diskussionen kring de här frågorna är viktig för hela samhället.

Ett designtänkande är på frammarsch inte bara på arkitektursektionerna. Den för arkitekterna karaktäristiska designprocessen kan därmed sägas ligga mera i tiden än någonsin. Detta är ett tillfälle som vi inte får låta gå oss ur händerna. De designlaboratorier som växer fram vid högskolorna borde kunna ha en övergripande funktion och finnas som stöd såväl vid rena designuppgifter som då forskare vill sprida sina resultat till kretsar utanför forskarsamhället.

Vi har sett att det måste finnas forskning som knyter an till arkitekternas praktik. Hos både praktiker och teoretiker finns en stark önskan att mötas och ha utbyte av varandra, men svårigheterna tycks ändå vara betydande. Här borde man kunna diskutera fram lämpliga vägar för att underlätta utbyte.

Väletablerade forskarmiljöer är av stort värde ur flera synpunkter, bl. a. för nya forskarstuderande. Konkreta åtgärder på flera plan borde vidtas för att underlätta uppbyggandet och vidmakthållandet av forskarmiljöer. Idéer om hur detta skulle kunna ske borde kunna diskuteras aktivt framöver. Något som måste uppmärksammas är den tid det tar att bygga upp en forskarmiljö, nämligen ungefär tio år. Men den kan raseras på bara ett halvår!

Det framgick tydligt att föråldrade ämnes- och tjänsteindelningar vid arkitekturskolorna är ett hinder för forskningen. Det borde ligga i högskolornas eget intresse att snarast undanröja sådana problem.

Konstnärligt utvecklingsarbete anges ofta vara en uppgift för arkitektur- och designskolor. Men konstnärligt utvecklingsarbete är vad varje konstnär värd namnet ägnar sig åt. Något slags bestämning av vilken roll högskolan skall spela i detta sammanhang behövs.

Det behövs en övergripande diskussion om vilken roll arkitektur-, stadsbyggnads- och landskapsplaneringsforskningen kan och bör spela för att främja ökad kvalitet beträffande den kulturfaktor som den byggda miljön utgör. Vilken roll ska arkitekturskolorna och andra forskningsinstitutioner spela? Den offentligt finansierade forskningen bör inte inriktas på sådana problem som byggebranschen normalt borde klara av inom företagen eller genom kollektivforskning. Den offentligt finansierade forskningen bör ha ett vidare och djupare perspektiv. Samtidigt måste det finnas en mottagningsberedskap för sådan forskning om den inte ska förbli verkningslös. Forskarnas arbetssituation är direkt

kopplad till detta. Sysslar forskarna med sådant som inte efterfrågas av någon blir givetvis forskarnas arbetssituation och anställningstrygghet ohållbar i längden.

Omvärlden måste utveckla en realistisk förväntan på vad forskning inom arkitektur, stadsbyggnad och landskapsplanering kan bidra med. Annars kommer extrema synpunkter att dominera, t. ex. att forskningen inte kan bidra med något alls, eller att alla problem kan lösas med forskning. En realistisk förväntan på vad forskningen kan bidra

med utvecklas bäst genom en dialog mellan forskarsamhället och avnämarna.

Några klara uppgifter för forskningen antyds av att det ofta inte finns någon entydig lösning på problem. Forskning kan då klargöra gränserna. Forskning betyder ekonomi och säkerhet för samhället, t. ex. kan den kritiskt granska etablerad praxis. Forskning kan visa att problem har en annan natur än man först föreställt sig. Men forskning måste tas på allvar om den skall vara något värd.

Jan Ahlin, Gunilla Enhörning & Björn Linn
Chalmers tekniska högskola

Program vid konferensen ARKITEKTURFORSKNING – PROBLEM OCH PERSPEKTIV
den 18 februari 1999 i Riksdagshuset

Ordförande under dagen är professor Björn Linn.

- 9:30 Samling med kaffe
- 10:00 Konferensen öppnas av Riksbankens Jubileumsfonds direktör Dan Brändström
- 10:10 Arkitektur – från problem till forskning
Björn Linn, professor em.
- 10:30 Arkitekturforskningen överblickad
Jan Ahlin, docent
- 10:50 Kaffepaus
- 11:10 Ett byggherreperspektiv på forskning och forskningsbehov
Karin Wiklund, f.d. verkställande direktör Stockholms Kooperativa Bostadsförening
- 11:30 Projektörens användning och behov av forskning
Örjan Wikforss, FFNS, adj. professor SLU
- 11:50 Lunch
- 13:00 Två doktoranders förväntningar
Nina Ryd, arkitekt, Facilities Management, Chalmers och
Lars Marcus, arkitekt, Industriplanering, KTH
- 13:20 Två externfinansierade forskares erfarenheter
Gudrun Linn, docent, och
Ingela Blomberg, docent, BOOM-gruppen KTH
- 13:40 Om organisering och ledning av forskning
Hans Allan Löfberg, prefekt, KTHs institution för byggd miljö, Gävle
- 14:00 Två unga arkitekter om ett exempel från praktiken
Pär Eliaeson, arkitekt, och
Nilsson Samuelsson, arkitekt
- 14:20 Kaffepaus
- 14:40 Behov – ansvar – samordning – utveckling
Margareta Gavatin, enhetschef Bygghälsorådet
- 15:00 Att nå ut
Finn Werne, professor Byggnadsfunktionslära, LTH